

Gerard Kramer

De aard van het nieuwtestamentische Grieks

WoordStudie

Dat er al heel lang Grieks gesproken is op deze planeet, wist u al. Dat het Nieuwe Testament in het Grieks geschreven is, kan voor u als trouwe lezer van de WoordStudies ook geen verrassing meer zijn. Maar als we het hebben over het nieuwtestamentische Grieks, betekent dit dan dat het Nieuwe Testament in een heel speciaal soort Grieks geschreven is? Ja en nee. Men sprak in de eerste eeuw na Christus uiteraard niet een variant van het Grieks die als 'nieuwtestamentisch Grieks' kan worden getypeerd. Nee, men sprak gewoon Grieks. En ja, het had wel enkele speciale kenmerken, en de kenmerken van het nieuwtestamentische Grieks zijn nog iets specialer.

Grieks buiten Griekenland

'Kent u Grieks?' Dat was de verbaasde vraag van de Romeinse legeroverste aan Paulus, toen deze laatste hem in de legerplaats – de burcht Antonia in Jeruzalem – vroeg of hij iets mocht zeggen (Hand. 21:37). Deze van origine Latijn sprekende militair herkende Paulus' taal als Grieks en kon dat zelf ook spreken. Hoe was die situatie ontstaan? Want op zichzelf was het handig dat iemand die het Latijn als moedertaal had, in het Grieks kon communiceren met een 'native speaker' van het Hebreeuws. Was dit toevallig? En waarom schreef Paulus zijn brieven in het Grieks?

Griekenland

Natuurlijk was het Grieks allereerst de taal van de Grieken. Logisch dus dat Griekenland het gebied was waar deze taal bij uitstek gesproken werd. De Grieken hebben zich echter in hun woon- en werkactiviteiten al vroeg om allerlei redenen verspreid over een groter gebied. Tussen 800 en 500 v. Chr. bewoog zich een constante stroom Grieken naar het vasteland van Klein-Azië, zodat in de hele kuststrook van noord naar zuid Griekse koloniën ontstonden waar Grieks gesproken werd.

Alexander de Grote

De grote doorbraak kwam echter vanuit het gebied Macedonië, dat ten noorden van Griekenland lag. De koning van dat gebied, Filippus II en zijn zoon Alexander, hadden een obsessie voor de Griekse cultuur. Filippus had zelfs de grote Griekse filosoof Aristoteles gecontracteerd als huisonderwijzer voor zijn veelbelovende zoon. Filippus en Alexander zagen zichzelf als 'Grieken naar de geest' en wilden dolgraag dat de Griekse stadstaten zich vrijwillig aan hun gezag onderwierpen. Toen dat niet gebeurde, hebben zij Griekenland in 338 v. Chr. met militaire macht aan hun gezag onderworpen.

Toen in 336 v. Chr. Filippus II overleed, was zijn zoon Alexander twintig jaar oud. De strategische capaciteiten van Alexander en zijn persoonlijk charisma waren echter van dien aard dat het leger zijn gezag voluit erkende. Alexander was de overtuiging toegedaan dat hij de hele destijds bekende wereld onder zijn gezag moest brengen. Dat enorme project resulteerde in een militaire operatie die in de geschiedenis zijn weerga niet kent. In dertien jaar tijd veroverde hij een gebied dat zich uitstreckte van Griekenland tot aan de rivier de Indus.

Grieks buiten Griekenland

Wie in dat grote gebied wilde meetellen, moest zorgen dat hij Grieks sprak. Veel mensen leerden dan ook Grieks als tweede taal. Het Grieks heeft zich dus in een recordtijd uitgebreid van een beperkt geografisch gebied over een gigantisch rijk. Deze schoksgewijze uitbreiding over zoveel sprekers heeft de taal ook beïnvloed. Er ontstond zo iets dat we internationaal Grieks kunnen noemen. De officiële term is Koinè-Grieks, het algemene Grieks. Het heeft ten opzichte van het klassieke Grieks een grammaticale vereenvoudiging doorgemaakt. Toch heeft zich ook

literair Koinè-Grieks ontwikkeld. Toen de Romeinen later het grootste deel van het voormalige rijk van Alexander hadden overgenomen, waren ze maar wat blij dat in de oostelijke rijkshelft één taal gesproken werd, het Grieks – zoals er in de westelijke helft eveneens één taal gesproken werd, het Latijn. Elke ontwikkelde inwoner van het Romeinse rijk sprak en schreef de ene taal *actief* en beheerste de andere *passief*.

Nieuwtestamentisch Grieks

Het Grieks van het Nieuwe Testament heeft een aantal eigen kenmerken. Dat heeft sommigen aanvankelijk tot de conclusie gebracht dat het in een speciaal soort Bijbels of zelfs hemels Grieks zou zijn geschreven. Rond 1900 heeft Deissman echter door een grondige studie van de in Egypte gevonden papyrusteksten duidelijk aangetoond dat het Nieuwe Testament helemaal niet geschreven is in een speciaal soort Bijbels Grieks, maar in de hierboven beschreven gewone, voor algemeen gebruik bedoelde Griekse omgangstaal, het Koinè-Grieks. Wie dat sprak en schreef, kon dus een doelgroep bereiken in een zeer groot gebied. Men sprak zelfs van ‘matrosengriechisch’, omdat dit hetzelfde Grieks bleek te zijn als waarin matrozen in dat hele gebied gewend waren hun heel wat minder hoogstaande gedachten uit te drukken. Het Grieks van het Nieuwe Testament was dus geen *hemels* Grieks, maar het was de gewone taal van het dagelijks leven – al zijn er zeker gedeelten met een meer literair taalgebruik, zoals de geschriften van Lucas en Paulus.

Oude Sporen 2016

